

Wegwijzer door de initiatief-wetsvoorstellen mediation

Tijdens het jongste mediationcongres vond een discussie plaats tussen voor- en tegenstanders van de initiatief-wetsontwerpen mediation van Van der Steur. Uit de reacties vanuit de zaal kon worden opgemaakt dat daarover nog veel onduidelijkheid bestaat. John Bosnak heeft het proces van dichtbij gevolgd en stipt de belangrijkste aspecten aan.

Door John Bosnak

De initiatief-wetsontwerpen hebben in een relatief korte periode een aantal stadia doorlopen. Veel in de aanvankelijke voorstellen was voor het overgrote deel van de beroepsgroep niet acceptabel. Het betrof onder meer de sterke juridisering van het beroep en de grote invloed van de minister. Naar aanleiding van een internetconsultatie, kritiekpunten van de Raad van State en gesprekken met vertegenwoordigers van de beroepsgroep heeft Van der Steur aanpassingen aangebracht. Die resulteerden in de definitieve wetsontwerpen die op het moment van het schrijven van dit artikel geagendeerd staan voor plenaire discussie in de Tweede Kamer.¹ Deze laatste versies verschillen fundamenteel van de oorspronkelijke. Wanneer je niet intensief de wordingsgeschiedenis hebt kunnen bijhouden van dit meest omvangrijke initiatief-wetsontwerp ooit, raak je makkelijk de weg kwijt. Omdat ik, aanvankelijk als voorzitter van de NMI-commissie wetgeving, later samen met Jacques de Waart, namens NMI/MfN intensief bij die gedaanteverandering betrokken ben geweest, meen ik een redelijk beeld te hebben van de totstandkoming en achtergrond van de huidige tekst. Hierbij een beschrijving van een aantal belangrijke aspecten van de initiatiefwetten, waarbij ik benadruk dat dit op persoonlijke titel geschiedt. Ik probeer daarbij telkens zoveel mogelijk (sommige van) de amendementen te betrekken. Ik ben verre van volledig: binnen het beperkte kader van dit artikel heb ik een aantal interessante discussiepunten moeten laten liggen.

Paradigmawijziging

Misschien het allerbelangrijkste aspect, tegelijkertijd ook het moeilijkst te aanvaarden voor sommige juristen, is de aanzet tot een paradigmawijziging die in de wetsontwerpen besloten ligt. Voor kwesties waar een relationele dimensie speelt (ik kom op dit begrip hierna nog terug) moeten wij af van de Pavlov-reactie *'see you in court'*. Zelf oplossen van conflicten moet de

natuurlijke, eerste optie zijn; pas wanneer dat niet lukt, ook niet onder begeleiding van een deskundige mediator, dan is de rechter aan zet. Zoals mediators weten verandert een verschil van mening meestal in een conflict door relationele aspecten: emoties, miscommunicatie, machtsongelijkheid en dergelijke oorzaken. Hebben die de overhand, dan kunnen die het beste door partijen zelf, desnoods onder begeleiding, worden weggenomen. Zijn die aspecten niet aan de orde, is er sprake van een juridisch verschil van mening (zijn bepaalde zaken roerend of onroerend, is er sprake van een erfdiensbaarheid), of wordt de relationele 'ruis' niet opgeruimd ondanks de pogingen daartoe, dan moet de rechter met behulp van de toepasselijke rechtsregels de oplossing voor partijen vinden. Deze wijziging in denken is met name moeilijk voor juristen, omdat zij als studenten zijn opgeleid om een casus op te lossen volgens die toepasselijke rechtsregels. Zijn ze eenmaal als advocaat of juridisch adviseur betrokken bij echte mensen, dan moeten ze ook rekening houden met andere wegen naar een oplossing. Dat vergt omdenken. De wetsontwerpen willen dat stimuleren.

Terzijde: wellicht is de lijst geschillen in het beoogde artikel 22a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), die 'vermoed worden een relationele dimensie te hebben', te veel van het goede. Schrappen ervan, zoals Van Nispen in zijn desbetreffende amendement voorstelt, neemt de (overigens ongegronde) vrees weg, dat de wetsontwerpen een verplichting tot mediation zouden behelzen.

Evenwichtige samenhang mediation/rechtspraak

Een tweede belangrijk aspect betreft de Europese opdracht aan de lidstaten zoals vervat in artikel 1 van de Europese mediationrichtlijn: '(...) te zorgen voor een evenwichtige samenhang tussen bemiddeling/mediation en behandeling in rechte'.² De wetsontwerpen voldoen aan deze opdracht, door náást de

rechterlijke organisatie een raamwerk te bieden waarbinnen mediation als gelijkwaardige wijze van conflictoplossing tot haar recht kan komen. Gelijkwaardigheid blijkt ook uit het feit, dat mediators, net als rechters, advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders, ten overstaan van de rechtbank worden beëdigd.

Overheidsinvloed

Een belangrijk probleem dat naar mijn overtuiging in samenspraak met de initiatiefnemer is opgelost, betreft de invloed die de minister in het aanvankelijke wetsontwerp op de beroepsgroep had. Zeker, staatsrechtelijk moet de overheid enige invloed hebben op de beroepsgroep. De wet introduceert de Registermediator en verleent zo wettelijke erkenning en titelbescherming aan een bepaald soort beroepsuitoefenaars. Deze krijgen bovendien van overheidswege een aantal privileges: zij kunnen (naast partijen) stuiting van de verjaring bewerkstelligen, aanspraak maken op verschoningsrecht, een executoriale titel op een vaststellingsovereenkomst verkrijgen en de mediationrechter namens partijen een rechtsvraag voorleggen. Enige invloed moet er dus zijn. De discussie ging om de *mate* van die invloed. Wat dat betreft waren de amendementen-Schouw een *aha-erlebnis*: zo hadden wij het aanvankelijk ook graag gewild. Laat alles maar aan de markt over, wij kunnen dat prima zelf regelen. Toen eenmaal bleek dat dat niet

Dit artikel is afgesloten nadat de eerste plenaire behandeling in de Tweede Kamer van de wetsontwerpen op 20 januari 2015 heeft plaatsgevonden. Op dat moment lagen ter tafel de amendementen van de leden Schouw (D66), Van Nispen (SP) en Klein (fractie Klein). Met daarna eventueel nog ingediende amendementen en de voortgezette parlementaire behandeling kon derhalve geen rekening worden gehouden. Voor een voorbeschouwing over de wetsontwerpen zij verwezen naar Tijdschrift Conflictanterring 2013, nr. 5 extra, met de kanttekening dat daarin nog niet de definitieve versies konden worden behandeld.

te halen, is artikel 4:7 Awb van toepassing. Ik ben dus niet zo bang dat de onafhankelijkheid van de mediator onder druk staat. Blijft nog over de vraag wie de feitelijke uitvoerder van het overheidsregister wordt.⁴ Wat mij betreft zou dat de huidige Stichting Kwaliteit Mediators van de MfN moeten zijn. Het is aan de MfN zich hiervoor sterk te maken; bij haar berust immers de *knowhow*, de (digitale) infrastructuur en de menskracht. Dat moet dan wel in een staatsrechtelijk aanvaardbaar vat worden gegoten.

Verder ben ik van mening dat er sprake is van een te veel aan de overheid gebonden systeem van tuchtrecht. De verworven-

Ik ben dus niet zo bang dat de onafhankelijkheid van de mediator onder druk staat

tot de mogelijkheden behoorde, hebben wij gediscussieerd over een publiekrechtelijke beroepsorganisatie zoals de Nederlandse orde van advocaten of een zelfstandig bestuursorgaan. Afgezien van de onwenselijke financiële en organisatorische aspecten daarvan is dit een politiek onbegaanbare weg, gezien het kabinetsstandpunt, inhoudende dat dit soort organisaties juist moeten worden afgebouwd.³

Ik denk dat de beroepsgroep met de huidige constructie van een commissie mediation, het belangrijkste orgaan in de wet, waarvan alle leden op voordracht van het beroepenveld worden benoemd, het beste van twee werelden heeft. Het is weliswaar een adviesorgaan, maar wanneer dit zijn taak goed verstaat heeft het alle professionele touwtjes in handen. Bovendien wordt hierdoor het beroepenveld tot eenheid gedwongen: men moet, liefst snel, tot eenduidige voordrachten komen. Daarnaast is er de adviesraad, bestaande uit stakeholders, direct benoemd door de minister om de afstand te bewaren. Niets mee mis. Waar de minister zijn invloed zou willen aanwenden door de inschrijving van een individuele registermediator door

heden van de huidige Stichting Tuchtrechtspraak Mediators (STM) moeten behouden blijven. Ik steun daarom de teneur van het amendement-Schouw (33722-11 betreffende de tuchtrechtspraak) – dat overigens qua staatsrechtelijke houdbaarheid moet worden aangepast. Een tuchtrechter moet in laatste instantie een registermediator kunnen schrappen, dat wil zeggen: hem de wettelijke status van registermediator ontnemen. Dat kan dus niet door een privaatrechtelijke tuchtrechter. Wat we moeten bereiken is een staatsrechtelijke, licht verankerde status van het bestaande tuchtrecht van de STM.

(De)juridisering

Bij (de)juridisering gaat het om twee begrippen die uit elkaar moeten worden gehouden. In de eerste plaats gaat het om de vraag in hoeverre een mediator ook jurist moet zijn. In de allereerste versies was dat verregaand het geval. Ook daar hebben wij ons krachtig tegen verzet, en met succes. In de eindversie van de Wet registermediator is het zelfs zo, dat juridische kennis ondergeschikt is

aan psychologische en communicatieve kennis en kunde, mits de registermediator die niet zelf beschikt over juridische kennis en kunde, ervoor zorg draagt dat deze in de mediation beschikbaar komt (art. 22 Wet registermediator). Daarmee was, zoals wij dat noemden, de juridische angel eruit. De bij sommigen nog levende veronderstelling dat een registermediator in de zin van het wetsontwerp jurist zou moeten zijn, berust dus op onvoldoende kennis van (of begrip voor) de voorliggende tekst.

In de tweede plaats gaat jurisdisering over de vraag in hoeverre er sprake is van te veel regelgeving. Dat er regels moeten zijn is inherent aan het feit dat er sprake is van wettelijke erkenning en titelbescherming. Veel regels die er nu al zijn binnen de MfN kunnen goed worden gebruikt in het kader van de wettelijke regeling; iedereen is het erover eens dat het wiel niet

Laat ik beginnen met te vermelden dat deze amendementen ook interessante invalshoeken bieden. Ik noemde al de teneur van het derde amendement (*Kamerstukken II 2014/15, 33722, nr. 11*) met betrekking tot het tuchtrecht.

De wijze waarop in amendement 33723-9 stuiting van de verjaring wordt geregeld, heeft mijn volledige instemming. Het heeft de charme van de eenvoud – zij het dat er dan een discrepantie ontstaat met de regeling in de implementatiewet van de Europese mediationrichtlijn. Maar dat kan makkelijk worden opgelost door de implementatiewet straks gewoon af te schaffen. Die is na invoering van de wet Van der Steur immers overbodig.

Blijft dan nog over discrepantie ten aanzien van de verjaringsregeling van de andere twee wijzen van alternatieve conflictbeslechting: arbitrage en bindend advies;⁵ maar daar valt mee

Ik maak gebruik van de gelegenheid om de initiatiefnemer uit te nodigen te bezien, in hoeverre stuiting van vervaltermijnen mogelijk is

nogmaals moet worden uitgevonden. Met andere woorden: de regels zijn er al, ze worden nu alleen in een wettelijk kader gegoten. Diegenen, die het argument van ‘overregulering’ hanteren tegen de wetsontwerpen zullen dan ook wel tegenstanders zijn van de amendementen-Schouw. Daarin wordt immers de mogelijkheid geopend tot diverse organisaties van registermediators met ieder een eigen, en dus onderscheidende, regelgeving.

Bovendien: de wetsvoorstellen zullen op zichzelf een sterk dejuridiserend effect hebben op samenlevingsniveau.

‘Vlieguren’

De kwestie van de jaarlijks te realiseren uren, te besteden aan mediations, houdt de beroepsgroep verdeeld. Ik ervaar het persoonlijk als een belangrijk *kwalitatief criterium*: ik leer van iedere mediation. Maar kennelijk is de tijd nog niet rijp voor in de wet verankerde aantallen vlieguren. Dan kan worden aangesloten bij de gedachte die ten grondslag ligt aan het amendement-Klein: leg het aantal vlieguren vast bij algemene maatregel van bestuur zodat ze gelijke tred kunnen houden met de ontwikkeling van mediation in Nederland. In de wet kan dan worden volstaan met een open norm, zoals bijvoorbeeld de eis van een minimum aantal uren, benodigd voor een behoorlijke praktijkuitoefening.

De amendementen

Ik zal nu dieper ingaan op met name de amendementen-Schouw, omdat daarin wat mij betreft de meeste principiële problemen liggen.

te leven. Dat zijn immers twee wezenlijk andere methoden dan mediation.

Ik maak gebruik van de gelegenheid om de initiatiefnemer uit te nodigen te bezien, in hoeverre stuiting van vervaltermijnen mogelijk is. Deze zijn vaak korter dan verjaringstermijnen en kunnen daarom een groter risico vormen.

Overtuigend is de toelichting op pagina 4 van amendement 33723-9 op het schrappen van artikel 424a sub 6 BW, laatste zinsnede, waarin staat dat de mediator de mediationovereenkomst beëindigt indien gedurende drie maanden geen handelingen van betekenis in de mediation zijn verricht.

Ten slotte ondersteun ik de voorgestelde toevoeging aan artikel 22a.2 Rv met de strekking dat de rechter bij veronachtzaming van een bestaande mediationclausule de zaak alleen aanhoudt wanneer een partij zich op het desbetreffende beding beroept.

Negatieve aspecten

De negatieve aspecten van de amendementen-Schouw zijn van fundamentele aard dan de positieve aspecten, en prevaleren daarom wat mij betreft.

Invoering van de amendementen zou betekenen dat wettelijke erkenning en titelbescherming zouden worden verleend aan diverse soorten ‘registermediators’ die allemaal andere criteria hanteren. Nergens in de amendementen wordt vermeld wie die erkenning en titelbescherming verleent en wie de juistheid van toelating en doorhaling tot de registers controleert. Aangenomen moet dus worden dat dit de beroepsorganisaties zelf zijn. Maar dan kan er dus geen sprake zijn van *wettelijke* erkenning en titelbescherming, maar van verschillende soorten slagerijen, die allemaal hun eigen vlees keuren.

In feite wordt niet eens de status-quo gehandhaafd, want de kans wordt vergroot op versnippering van het momenteel goed functionerende mediationveld. Het wetsontwerp stimuleert tot eenheid die door de gemeenschappelijke bemensing van de commissie mediation wordt afgedwongen. De amendementen verschaffen daarentegen een perverse prikkel tot afsplitsing. ‘Registermediators’ met minimale kwalificaties en zonder enige praktijkervaring (de amendementen kennen geen vliegurenreis) kunnen de reputatie van de professie grote schade toebrengen. Hier is sprake van doorgeschoten marktdenken.

Definitie

De definitie van mediation wordt in het amendement 33723-9 vervangen door een andere, die er op het eerste gezicht ook goed uitziet, maar waarop eveneens weer het nodige commentaar mogelijk is. Zet drie mediators bij elkaar en je krijgt zes definities van mediation. Ikzelf ben wel gecharmeerd van de toevoeging omtrent het vinden van een gedeelde norm, zoals voorzien in het wetsontwerp. Aan het eind van veel mediations, waar de belangen parallel lopen maar de posities nog ver van elkaar af liggen gaat het juist om het vinden van die

gemeenschappelijke norm. Is dat bijvoorbeeld de wettelijke norm of creëren partijen er zelf een? Misschien kan de geestelijke vader van de tekst, Jacques de Waart, nog eens nadenken over de formulering, omdat die kennelijk nog teveel onbegrip veroorzaakt.⁶

Vertrouwelijkheid

Dan de vertrouwelijkheid. De indiener van de amendementen stelt zich kennelijk op het standpunt dat die op eenvoudige wijze kan worden gegarandeerd door middel van afspraken over geheimhouding. Ik denk dat hij zich vergist. Wanneer de rechter, na afweging, meent dat die in de wet (art. 21 Rv) voorgeschreven waarheidsplicht prevaleert over de vertrouwelijkheid, kan hij gebruikmaken van vertrouwelijke informatie afkomstig uit de mediation. In het wetsontwerp wordt gepoogd dat te ondervangen door de bepaling in artikel 424a lid 4 BW, maar bij nader inzien blijkt mij nu dat ook dit artikellid niet waterdicht is: ook hier wordt de vertrouwelijkheid beperkt door de woorden ‘voor zover anders voortvloeit uit de wet’. Bedoeld is volgens mij dat de rechter niet mag kennisnemen wat onder de vertrouwelijkheid van de mediation valt,⁷ tenzij er sprake is van omstandigheden, die ook inbreuk op het verschoningsrecht van de mediator rechtvaardigen (dwingende redenen van openbare orde, in het bijzonder om de bescherming van de belangen van minderjarige kinderen te waarborgen of om te voorkomen dat iemand in zijn lichamelijke of geestelijke

integriteit wordt aangetast; het nieuwe artikel 165 lid 3 Rv). Het is wel terug te vinden in de memorie van toelichting maar behoort dit niet in de tekst van de wet te staan?⁸

Verschoningsrecht

Vervolgens de kwestie van het verschoningsrecht. De indiener van de amendementen vindt dat dat overbodig wordt door afspraken over geheimhouding. Het belang van het verschoningsrecht wordt gebagatelliseerd met de motivering dat ‘ervaren mediators laten weten dat een wettelijk verschoningsrecht in de praktijk helemaal niet gemist wordt’, amendement 33723-9, p. 6. Dit is een nogal magere onderbouwing. Bovendien kennen alle landen om ons heen een wettelijk verschoningsrecht voor de mediator. Invoering van het amendement zou de scheve situatie doen ontstaan waarbij wij hier te lande wel verschoningsrecht kennen in geval van grensoverschrijdende mediations (conform de implementatiewet van de richtlijn), in andere gevallen niet. Dat zal gaan leiden tot allerlei juridische constructies om een mediation grensoverschrijdend te laten zijn. Over dejuridisering gesproken!

Het belang van het verschoningsrecht wordt gebagatelliseerd

De vergelijking met arbiters en bindend adviseurs die ook geen wettelijk verschoningsrecht hebben of verlangen, gaat niet op. Het verschoningsrecht is met name van belang wanneer in een procedure na een mislukte mediation een partij van de mediator wil horen wat deze in caucus van zijn wederpartij heeft vernomen. Dat speelt bij arbitrage en bindend advies niet.

Schrapping zinsdeel

Het wetsontwerp introduceert de verplichte vermelding in het inleidend processtuk of, kort gezegd, door partijen is getracht door mediation tot een oplossing voor hun geschil te komen alsmede, indien in een geschil genoemd in artikel 22a Rv eerste lid, mediation niet is toegepast, de redenen daarvan. Het amendement 33723-9 stelt schrapping van het laatste zinsdeel voor. Ten onrechte, omdat dit wezenlijk is voor het teweegbrengen van de paradigmawijziging. Het noodzaakt de rechtshulpverlener met zijn cliënt een conflictanalyse te maken (vast te stellen wat voor de cliënt in diens specifieke situatie de beste wijze van conflictoplossing is) alvorens te beslissen over de processtrategie. Die beslissing dient, zeer beknopt, in het inleidend processtuk te worden gemotiveerd. Dat een dergelijke motivering ‘inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer’, zoals de toelichting op het amendement poneert (p. 5), wordt gelogenstraft door de in de afgelopen jaren ontstane praktijk bij arbeidsmediations waarin het in het wetsontwerp voorgestane systeem de facto al bestaat.⁹ Het is evenmin ‘in strijd met

de vertrouwelijkheid welke mediation moet kenmerken' omdat uitsluitend moet worden gemotiveerd waarom géén mediation is toegepast. Naast het bewustwordingsproces dat conflictanalyse met zich meebrengt helpt de hier bedoelde vermelding in het inleidend processtuk bovendien de rechter bij zijn beoordeling of mediation nog aan de orde is. Hierdoor wordt de 'geschillenlijst met vermoede relationele dimensie' van artikel 22 A nog minder noodzakelijk.

De 'mediationrechter' (beoogd artikel 292 Rv)

De 'mediationrechter' wordt in amendement 33 723-9, p. 6 genadeloos afgeserveerd. Dat doet geen recht aan de uitgebreide motivering in de memorie van toelichting, 33723-6, p. 29-32, die ik hier niet zal herhalen. Ik wil er slechts aan toevoegen dat het artikel bijdraagt tot een gelijkwaardige behandeling van mediation en rechtspraak. Waar de rechter in voorkomende gevallen een zaak kan verwijzen naar een registermediator kan de mediator dat doen naar een daarvoor speciaal aangewezen rechter. Wanneer eenmaal een zaak door de zeeff van mediation is gegaan en alle relationele problematiek is opgelost, kan het zijn dat er nog een puur juridische kwestie overblijft. Gezamenlijk met partijen (en, indien daarbij betrokken, hun raadsliden) zal de registermediator deze kwestie aan die rechter voorleggen. Een situatie die verschilt van de gewone rechtsgang. De uitspraak van de mediationrechter is immers voorwaardelijk en valt onder de geheimhouding. In tegenstelling tot de gewone rechtsgang wordt hier dan ook geen inbreuk gemaakt op de autonomie van partijen. Zij kunnen in alle vrijheid besluiten er al of niet gebruik van te maken. Toegegeven, het is nieuw, origineel, en dus even wennen en dat is vaak lastig. Maar het middel heeft de potentie om, zoals in de memorie van toelichting uitgebreid wordt gemotiveerd, het risico van een niet geslaagde mediation tot een minimum te beperken. Het zou wel eens een succesnummer kunnen blijken te zijn. Zo niet, dan raakt het in onbruik, hoeft niemand zich er verder zorgen over te maken en wordt het na de evaluatie over vijf jaar afgeschaft. De meest negatieve formulering is dan ook: het is de moeite van het experimenteren waard. Ten slotte: het instrument heeft de goedkeuring van de Raad voor de rechtspraak.

Geen executoriale titel?

Zonder enige nadere motivering wordt in amendement 33723-9 het zeer essentiële artikel geschrapt, waarin de verlening van de executoriale titel aan de vaststellingsovereenkomst op verzoek van de Registermediator wordt geregeld.

Gemiste kans

Dan nog een opmerking over een amendement dat D66 níet heeft ingediend. Blijkens het verslag van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie (p. 11) vragen de leden van de

D66-fractie zich af 'of de vergoedingen die gebruikt worden voor de mediatorsessies in mindering zouden moeten worden gebracht op de vergoedingen voor eventuele latere gerechtelijke procedures over hetzelfde geschil of dat beide los van elkaar gezien dienen te worden'. Hoewel de formulering niet helemaal duidelijk is, zou hieruit afgeleid kunnen worden dat de fractie op de mogelijkheid doelt om de kosten die partijen moeten maken voor mediation na verwijzing door de rechter in mindering zouden moeten worden gebracht op het verschuldigde griffierecht. Dat lijkt logisch: het griffierecht wordt betaald voor een volledige procedure en wanneer, bijvoorbeeld na conclusie van antwoord, de procedure als resultaat van mediation wordt beëindigd, is een deel ervan onverschuldigd betaald. Korting op het griffierecht zou bovendien een stimulans kunnen bieden om mediation een kans te geven. Ik denk dat zo'n amendement op veel steun kan rekenen.

Conclusie

Er bestaat bij alle commentatoren overeenstemming dat Van der Steur en degenen die hem hebben ondersteund lof verdienen. Terecht. Met oog voor de belangen van maatschappij en beroepsgroep is met veel inzet gewerkt aan het gemeenschappelijke belang: het fenomeen mediation als methode van conflictoplossing een zelfstandige (dus niet alternatieve maar gelijkwaardige) plaats geven náást rechtspraak.

Noten

- 1 Zie www.tweedekamer.nl, zoek op wetsvoorstel 33722, klik links onder Kamerstukken op Wetsvoorstellen (1). Tevens wetsvoorstel 33723 en wetsvoorstel 33727.
- 2 Voor Nederland is de Europese mediationrichtlijn geïmplementeerd in de wet van 15 november 2012 tot implementatie van de richtlijn betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, Stb. 2012 570.
- 3 *Kamerstukken II* 2013/14, nr 23 268, 83.
- 4 Uitvoerder: 'bewerker als bedoeld in artikel 1, onderdeel e, van de Wet bescherming persoonsgegevens', artikel 2.2 Wet registermediator.
- 5 Arbitrage: artikel 319.3 BW sinds 1 januari 2015 (invoering nieuw arbitrage-recht); bindend advies: artikel 316.3 BW.
- 6 Zoals ook in de memorie van toelichting wordt vermeld is de achtergrond van de in de definitie neergelegde gedachte beschreven in zijn artikel 'De ethische definitie van mediation' in *Tijdschrift Conflictantering* 2013, nr. 6, p. 26.
- 7 Zoals bijvoorbeeld gebeurde in Hof Amsterdam 18 december 2003, nr 1307/03 SKG, LJN AR 5527, en 22 februari 2011, zaaknummers 200.0 43.879/02 en 200.0 62.694/01 waarin een partij, ondanks een als bewijsovereenkomst geformuleerde mediationovereenkomst, het mediationverslag als bewijs mocht gebruiken!
- 8 *Kamerstukken II* 2014/15, 33 723, nr. 6, p. 21.
- 9 Mr. E. Knipschild, 'De Pel-vuistregels bij mediation in arbeidsrecht anno 2014', *Tijdschrift Arbeidsrechtpraktijk* 2014, nr. 2, p. 113.

Over de auteur

John Bosnak was 38 jaar advocaat en is sinds 17 jaar MfN-registermediator, momenteel bij BosnakBender mediation en arbitrage. Hij is onder meer hoofddocent ADR bij de beroepsopleiding van de NOVA.